

วิจารณ์หนังสือ : BOOK REVIEW

ผีมีจริงหรือไม่

GHOSTS ARE REAL OR NOT

ผู้เขียน : พระพุทธทาสภิกขุ

Author : Buddhadasa Bhikkhu

คณิต ดวงหัตถ์¹ และ พระมหามิตร ฐิตปณฺโญ²

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น^{1,2}

Kanit Duanghassadee¹ and Phramaha Mit Thitapanyo²

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, KhonKaen Campus, Thailand^{1,2}

Corresponding Author; E-mail : dingkhanit@gmail.com

บทนำ

แม้ว่าในปัจจุบันมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการตรวจสอบและพิสูจน์หาคำตอบเรื่องต่าง ๆ ได้ด้วยวิธีทางวิทยาศาสตร์และวิธีการหาเหตุผลใด ๆ แต่สำหรับเรื่องผีที่เป็นความเชื่อของคนในทุกสังคมมาอย่างยาวนานนั้น ยังเป็นที่สงสัยและไม่สามารถพิสูจน์ให้คำตอบที่ชัดเจนได้

* ได้รับบทความ: 17 สิงหาคม 2563; แก้ไขบทความ: 29 ธันวาคม 2563; ตอรับตีพิมพ์: 30 ธันวาคม 2563

Received: August 17, 2020; Revised: December 29, 2020; Accepted: December 30, 2020

หนังสือเรื่อง”ผีมีจริงหรือไม่” เป็นการรวบรวมจากการบรรยายธรรมของท่านพระพุทฺธทาสภิกขุ ซึ่งเป็นพระภิกษุที่มีความรู้และได้รับรางวัลบุคคลสำคัญของโลก โดยเนื้อหาแสดงทัศนะเกี่ยวกับเรื่องผีในเชิงวิเคราะห์ประกอบการให้เหตุผลและหลักพุทธศาสนาอย่างตรงไปตรงมา ผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจได้ในหลายแง่มุม

ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาจึงนำหนังสือเล่มนี้มาวิเคราะห์วิจารณ์ อีกทั้งเพื่อเผยแพร่ผลงานที่มีคุณค่าและเป็นการเชิดชูเกียรติของท่าน รวมถึงเป็นการบำรุงพระพุทธศาสนาสืบต่อไป

โครงสร้างหนังสือ

หนังสือนี้ เป็นการรวบรวมบันทึกจากการบรรยายธรรมของท่านพระพุทฺธทาสภิกขุ มาเป็นภาษาเขียนบทประพันธ์ และได้จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสที่องค์การสหประชาชาติได้ยกย่องให้พระพุทฺธทาสภิกขุเป็นบุคคลสำคัญของโลก พ.ศ. 2549 ซึ่งนับเป็น 1 ศตวรรษ หรือ 100 ปีพุทธทาส (พระพุทฺธทาสภิกขุ ชาตะ พ.ศ. 2449)

เป็นหนังสือประเภทพ็อคเก็ตบุ๊ก จำนวน 262 หน้า โครงสร้างหนังสือนั้น ผู้ศึกษาขอสรุปแบ่งเป็น 3 ส่วนใหญ่ ๆ คือ

ส่วนที่ 1 บทนำเข้าเนื้อหา ประกอบด้วย ส่วนที่เป็นคำนำของบรรณาธิการหนังสือ คำนำของพระพุทฺธทาสภิกขุ คำยกย่องของนักเขียน นักกวีต่าง ๆ ที่กล่าวยกย่องถึงพระพุทฺธทาสภิกขุ เช่น กฤษณา อโศกสิน (นักเขียนนวนิยาย รางวัลศิลปินแห่งชาติ 2531) เป็นต้น ส่วนที่เป็นการอ้างคาถาบทสวด “เขมาเขมสรณทีปิกคาถา” ที่มีเนื้อหาแปลว่า พระพุทธเจ้าสอนว่ามนุษย์เป็นอันมากเมื่อเกิดภัยคุกคาม(ซึ่งในที่นี้หมายถึงผี) แล้วก็ถือเอาสิ่งต่าง ๆ เป็นสรณะ แต่นั่นไม่ใช่สรณะอันเกษมเลย ย่อมไม่พ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้ และอ้างอิงพุทธพจน์ภิกษุเห็นผี จากศีริมานนทสูตร ซึ่งมีเนื้อหาพระพุทธเจ้าตรัสว่า ผู้ที่อ้างว่าเห็นผี ไม่ใช่ลูกศิษย์ของพระองค์ และส่วนตอนท้ายเป็นคำกลอน ประพันธ์โดยกรมหมื่นนราธิปและพระพุทฺธทาสภิกขุ มีใจความว่ายังไม่เคยเห็นผี ถ้าได้เห็นผีแล้ว ก็จะยอมรับว่าผีมีจริง

ส่วนที่ 2 เนื้อหา เป็นลักษณะการบรรยายธรรมของท่านพุทฺธทาสภิกขุเป็นเรื่อง ๆ โดยไม่ได้ใส่ลำดับเรื่องไว้ รวมทั้งหมด 9 เรื่อง ดังนั้นเพื่อให้เข้าใจง่ายผู้ศึกษาได้กำหนดเรียงเองลำดับหน้าในหนังสือได้ดังนี้ 1. ความกลัวผี 2. ผีมีจริงหรือไม่ 3. กลัวสิ่งที่มองไม่เห็น 4. โลกนี้-โลกหน้า 5. สัมภเวสี 6. ตัวเราไม่มี 7. ไสยศาสตร์ 8. ฤทธิ์ หรือ ปาฏิหาริย์ ไม่ใช่เรื่องของผี 9. ความเชื่อที่มลาย

ส่วนที่ 3 ภาคผนวก คือ ส่วนที่นำมาเสริมเนื้อหา ได้แก่ 1. ปาฐกถาธรรมเรื่องเกี่ยวกับผีของ พระปัญญาันทกิกขุ 2. บทความของพระพุทธานุสสิกะ 3. คำวิจารณ์หนังสือความมมกาย 4. สัมมาทิฏฐิเรื่องผี 5. อาจารย์เซ็นปราบผี 6. การตอบปัญหา ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช 7. ปัจฉิมลิขิตโดยนายปุ่น จงประเสริฐ

ในทัศนะของผู้ศึกษาเห็นว่าโครงสร้างหนังสือมีความสมบูรณ์ เพราะ มีส่วนแรกๆ ที่เกริ่นนำก่อนจะเข้าเนื้อหา เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือต่อผู้ประพันธ์และนำเข้าสู่เนื้อหาได้อย่างแนบเนียน ทำให้ผู้อ่านอยากติดตามอ่านเนื้อหาของหนังสือต่อไป และต่อมาเป็นส่วนของเนื้อหานั่น บรรณาธิการของสำนักพิมพ์ฯ ได้จัดเรียงเนื้อหา ซึ่งอาจจะไม่ได้เรียงตามลำดับเวลาการบรรยายธรรมแต่มีความสอดคล้องกันที่เกี่ยวกับเรื่องผี หรือวิญญาณในแง่มุมต่าง ๆ ในส่วนสุดท้ายที่เป็นส่วนภาคผนวก เป็นการรวบรวมเอาแนวคิดจากหลายทัศนะเป็นการสนับสนุนพระพุทธานุสสิกะผู้ประพันธ์และเนื้อหาในหนังสือเล่มนี้ให้น่าหนักน่าเชื่อถือมากขึ้น

สาระสำคัญของเนื้อหา

เนื้อหาของหนังสือนั้นแบ่งเป็นเรื่องเป็นตอนๆ ซึ่งเป็นการบรรยายธรรมหลายครั้ง แต่ไม่ได้ระบุว่าเป็นเรื่องที่บรรยายธรรมที่ใดเมื่อใดผู้ศึกษาจึงได้ค้นคว้าตรวจสอบด้วยตนเอง พบว่ามีบันทึกเสียงคำบรรยายในบางเรื่อง โดยเสียงที่บันทึกไว้จะแตกต่างกับเนื้อหาในหนังสืออยู่บ้างเล็กน้อยเท่านั้น จึงทำให้เข้าใจว่าข้อความในหนังสือนี้มีการถอดความจากบันทึกเสียง แต่อาจมีการปรับปรุง แก้ไข ตกเติมบ้าง ยังคงเนื้อหาและความหมายหลักส่วนใหญ่ไว้ ดังนั้นผู้ศึกษาจึงได้ศึกษาแนวความคิดนักคิด นักวิชาการ พระสงฆ์ไทย ที่มีความคิดเห็นในแนวทางเดียวกันและที่มีความเห็นที่แตกต่างจากของพระพุทธานุสสิกะ เพื่อประกอบการศึกษาในครั้งนี้ด้วย สรุปเนื้อหาเป็น 9 เรื่องโดยย่อ ดังนี้

เรื่องที่ 1 “ความกลัวผี” พระพุทธานุสสิกะแสดงทัศนะโดยสรุปว่า ความกลัวเป็นสัญชาตญาณของมนุษย์ตั้งแต่เกิด และอาจเกิดจากถูกสร้างความจำให้กลัว เช่น เด็กที่ถูกผู้ใหญ่ขู่ให้กลัว และมีต้นเหตุที่แท้จริงนั้นมาจากการมีอุปาทานว่ามีตัวเองขึ้น จึงเกิดความรักตัวเอง หรือเรียกว่า อสมีมานะ ส่วนผีทั่วไปเกิดได้จากความเชื่อของคนที่ถูกสร้างขึ้น ให้มีตัวตน และเชื่อว่าผีมีอำนาจกว่ามนุษย์อาจทำอันตรายตัวเองได้เมื่อรักตัวเอง จึงเกิดความกลัวผีขึ้น หากพิจารณาตามหลักพุทธศาสนา จะพบว่าความกลัวผีนั้นเป็นการเกิดทุกข์ และมี

วิธีเอาชนะความกลัวมีอยู่ 3 วิธี คือ 1. สร้างความเชื่ออย่างเต็มที่ในสิ่งที่ตนยึดเอาเป็นที่พึ่ง เช่น ยึดสิ่งศักดิ์สิทธิ์แล้วทำให้ไม่กลัวผี 2. สงบใจไปไว้ในเรื่องที่ห่างไปจากกลัวผี เช่น การนั่งสมาธิแล้วทำให้ไม่คิดเรื่องกลัวผี 3. ตัดต้นเหตุความกลัวผีด้วยเหตุผล คือพิจารณาด้วยเหตุและผลก็จะหายกลัวผี การที่บุคคลใดที่ใช้วิธีที่ 1 และวิธีที่ 2 จะเอาชนะความกลัวผีได้เพียงชั่วคราว เท่านั้นเพราะยังเชื่อว่ามีผีอยู่ ส่วนบุคคลใดที่ใช้วิธีที่ 3 ความเชื่อเรื่องผีหายไป ผีก็จะหายไป ความกลัวผีก็จะหมดไปเลยไม่มีความกลัวผีอีกเลย สำหรับความกลัวอย่างอื่น ๆ (นอกจากกลัวผี) ก็เช่นเดียวกัน หากบุคคลเมื่อได้ประพฤติปฏิบัติดีทั้งทางโลกทางธรรม ศึกษาเข้าใจหลักการครองชีวิต มั่นใจในการปฏิบัติของตนว่าไม่ถูกตำหนิตีเดียวน ไม่เบียดเบียนตนเองหรือผู้อื่น เข้าใจธรรมชาติ ทำใจเสมอว่าทุกสิ่งเป็นอนัตตาและเป็นไปตามเหตุปัจจัย ไม่ว่าจะเป็นชีวิตหรือตาย ความกลัวที่มีอยู่ก็จะหายไปและหากผู้ใดได้เห็นจริงตามอริยสัจ 4 และปฏิบัติตนจนหมดความยึดมั่นถือมั่นทั้งปวงแล้ว จึงจะปราศจากความกลัวอย่างแท้จริงไม่กลับมีความกลัวอีก ยกตัวอย่างเช่นพระอรหันต์ เป็นต้น (พุทธทาสภิกขุ, 2549 : 23-31) หลวงพ่อเทียน จิตตสุโภ (2561 : 96-97) ให้ความหมายของผี เช่น ผี หมายถึง คนที่พูดชั่วทำชั่ว ผีในที่นี้ คือภาวะของความชั่ว เป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตน บางคนรูปร่างหน้าตาเป็นคนแต่จิตใจยังเป็นผี ถ้าใครได้เลื่อนขั้นขึ้นเป็นมนุษย์แล้ว ย่อมต้องรู้จักผีและไม่กลัวผี ถ้าหากใครยังกลัวผีอยู่อีก คนนั้นก็แม้แต่เพียงคน พร รัตนสุวรรณ ให้ทัศนะว่าวิญญาณคือความรู้สึกนึกคิดนั้นไม่จำเป็นต้องเกิดจากสมองเสมอไป ขอให้สังเกตดูว่า ชีวิตเมื่อแรกเกิดใหม่ ๆ ซึ่งเป็นจุดเล็ก ๆ ในท้องแม่นั้น ครั้งแรกสมองยังไม่มี แต่วิญญาณได้มีอยู่แล้ว อย่าเข้าใจผิดว่า เมื่อพูดถึงวิญญาณ จะต้องหมายถึงความรู้สึกนึกคิดที่เรารู้สึกตัวได้ ตามหลักพุทธศาสนาแบ่งวิญญาณออกเป็น 2 อย่างคือ วิถีวิญญาณ แปลว่าจิตสำนึก และภวังค วิญญาณ แปลว่า จิตไร้สำนึก วิญญาณในขณะแรกเกิดใหม่ ๆ เป็นวิญญาณที่มีความรู้สึกที่เป็นไปโดยไม่รู้สึกตัว (พร รัตนสุวรรณ, 2536 : 63)

ในทัศนะผู้ศึกษาเห็นว่า พระพุทธทาสภิกขุอธิบายโดยใช้ความรู้ทางจิตวิทยาสังคม ประกอบกับหลักพุทธศาสนาวิเคราะห์ความกลัว ว่าความกลัวเกิดขึ้นมาจากสัญชาตญาณ แต่เมื่อพิจารณาทางพุทธศาสนาจะเห็นว่าความกลัวเกิดเพราะความรักตัวเองไม่ยอมให้ตัวเองถูกทำร้าย เป็นเพราะความคิด ผีเป็นเพียงนามธรรม ดังนั้นเมื่อทราบสาเหตุ ก็แก้ที่ต้นเหตุคือความรักตัวเอง ด้วยการไม่ยึดมั่นในตัวเอง นับว่าเป็นการเสนอวิธีเอาชนะความกลัวผี มีเหตุผลและอธิบายได้ดีทีเดียว ส่วนผู้มีความเห็นต่างเช่นนายพร รัตนสุวรรณ เป็นต้น ซึ่งเชื่อ

ว่าผีหรือวิญญาณว่าเป็นตัวตน เป็นรูปธรรม ก็นำหลักในคำภีร์พุทธศาสนามาสันนิษฐานความคิดเช่นกัน

เรื่องที่ 2 “ผีมีจริงหรือไม่” พระพุทธทาสภิกขุแสดงทัศนะการมีผี มีลำดับมาอย่างไร โดยสรุปว่า ในสมัยมนุษย์เป็นคนป่าแท้ ๆ ไม่มีบ้านก็ยังไม่มีผี ต่อมาเมื่อมนุษย์ฉลาดขึ้นรู้จักคิดนึกมากขึ้นแต่ยังไม่มีความรู้จริง จึงมีความกลัวผี สิ่งลึกลับ เข้าใจว่ามีตัวตน แล้วเมื่อมีความเจริญขึ้นผีก็จางลงไป ๆ แต่ก็ยังมีความคิดเชื่อทางวิญญาณ (Animism) หรือมีความเชื่ออื่นที่เชื่อว่าวิญญาณหรือผีมีตัวตนสามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้ ทำให้เกิดมีผี สาง เทวดามีตัวตนขึ้นตามความเชื่อนั้น ๆ แต่สำหรับพุทธศาสนานั้นถือหลักสำคัญว่าทุกสิ่งแม้แต่คนก็เป็นอนัตตา ไม่มีตัวตนที่ยึดมั่นถือมั่นได้ เป็นอนิจจังเกิดขึ้นเพราะมีเหตุปัจจัยและดับไปเพราะเหตุปัจจัย ผีเกิดได้จากความคิดจิตใจที่มีอวิชชาคือความไม่รู้ ความเชื่องมงาย อย่างไรก็ตามพุทธบริษัทเองก็อาจเข้าใจผิดในเรื่องผีสางเทวดาหากไม่พิจารณาดี ๆ เพราะมีการบันทึกเรื่องผีเทวดาไว้ในคัมภีร์ทางศาสนา เช่น ในพระไตรปิฎก เป็นต้น ถ้ามีความเชื่อเรื่องผีก็เป็นเรื่องความเชื่อของมนุษย์เท่านั้นเพราะสัตว์เดรัจฉานไม่มีผีสัตว์ สัตว์ไม่กลัวผี (พุทธทาสภิกขุ, 2549 : 33-43) บรรจบ บรรณรุจิ มีทัศนะว่า คนหรือสัตว์ที่ตายจากโลกมนุษย์จะเกิดเป็นโอปปาติกะ (มีตัวตนขึ้นมาใหม่) ร่างกายนั้นประกอบด้วยอวัยวะต่าง ๆ รับรู้และเคลื่อนไหวไปตามที่จิตหรือวิญญาณสั่งเหมือนตอนที่ชีวิตอยู่ในสภาพทิพย์ พระครูรัตนญาณโสภิต (บุญเลิศ รตนญาโณ/โสตา), (2562 : 177-186) ได้กล่าวในบทวิจารณ์หนังสือ เรื่อง โอปปาติกะ ชีวิตหลังความตายว่า การเกิดเป็นโอปปาติกะนั้น คงเป็นเพราะผลของการกระทำทั้งที่เป็นกรรมดีและกรรมที่ไม่ดี ยกตัวอย่างในพระไตรปิฎก กล่าวถึงนางอัมพปาสีกำนัดเป็นโอปปาติกะ อยู่บนกิ่งมะม่วงและในอัครคัมภีร์สูตรมิกกล่าวถึงมนุษย์ต้นกัปปหรือมนุษย์ที่เป็นบรรพบุรุษของมนุษย์ยุคปัจจุบัน (บรรจบ บรรณรุจิ, 2557 : 1-135) ศักดิ์สิทธิ์พันธุ์สัจย์ ให้ความหมายว่า ผีโดยทั่วไป หมายถึงดวงวิญญาณของคนที่ตายไปแล้วมีความหมายตรงกับคำว่า เปรตและอสุรกาย ในคัมภีร์ทางพุทธศาสนา โดยเปรตจะเรียกผีเปรต แต่ถ้าอสุรกายมักจะเรียกว่า ผี เฉยๆ เช่น ผีปอบ ผีกระสือ ผีกระหัง เป็นต้น อสุรกายนอกจากจะเรียกว่าผีแล้วยังเรียกว่า ภูต หรือปีศาจ อีกด้วย ด้วยเหตุที่ผี ภูต ปีศาจ เป็นพวกเดียวกันจึงมักเรียกรวมกันว่า ภูตผีปีศาจ (ศักดิ์สิทธิ์ พันธุ์สัจย์, 2556 : 10)

ในทัศนะผู้ศึกษาเห็นว่า ชื่อตอนนี้เป็นชื่อเดียวกันกับชื่อของหนังสือ การที่พระพุทธทาสภิกขุให้คำตอบว่าคำว่า ผี นั้นมีจริง โดยอธิบายเชิงสังคม ประวัติศาสตร์ ปรัชญา เพราะ

อธิบายลำดับการดำรงชีวิตมนุษย์ มนุษย์มีความรู้สึกสร้างผิขึ้นมา และประกอบหลักศาสนา พุทธที่ปฏิเสธความมีตัวตนของผี แต่ผู้มีความเห็นต่างเช่น นายบรรจบฯ นายศักดิ์สิทธิ์ฯ เป็นต้น ซึ่งเชื่อว่าผีมีตัวตนจริง โดยเป็นสัตว์ที่กำเนิดมา เรียกว่า โอปปาติกะ เมื่อมีวิญญาณ แล้ว วิญญาณสร้างนามรูปหรือชีวิต วิญญาณมีอยู่ในคน และสิ่งมีชีวิตรวมทั้งสิ่งที่ไม่มีชีวิต ในสังคม ทั่วโลกยังมีความเห็นที่แตกต่างกัน ยังปรากฏว่ามีความเชื่อเรื่องผีอยู่อีกมาก เช่น ผีดิบ เป็นต้น ดังนั้น หากพิจารณาโดยนำหลักอนัตตา (การไม่มีตัวตน) ก็จะสามารถอธิบายเรื่องผีให้ เข้าใจได้ แต่หากยึดตามที่บันทึกในคัมภีร์พระพุทธศาสนาและลัทธิหรือความเชื่อทางศาสนา อื่น ๆ ก็ปฏิเสธการมีผีหรือวิญญาณที่เป็นตัวตนไม่ได้ อย่างไรก็ตามผู้ศึกษาเห็นว่าผีมีจริง หรือไม่นั้น น่าจะปรับใช้ว่าเป็นอภิปากตปัญหา คือ ปัญหาที่พระพุทธเจ้าไม่พยากรณ์ ไม่ทรง ตอบ เพราะไม่เกิดประโยชน์ และไม่ใช่วาทะพินทุท

เรื่องที่ 3 “กลัวสิ่งที่มองไม่เห็น” พระพุทธทาสภิกขุแสดงทัศนะสรุปว่า มนุษย์กลัว สิ่งที่ยังมองไม่เห็นหรือสิ่งไม่อยู่ในโลกนี้ หรือโลกอื่น หรือโลกหน้า ซึ่งความกลัวนั้นเป็นความ กลัวอย่างงมงาย หรือ พุทธศาสนาเรียกว่า สลัพพตปราคาส เป็นอยู่ในนิสัยของคนธรรมดา แต่สำหรับผู้บรรลุนิพพานของพุทธศาสนาดั้งแต่โสดาบันจนถึงพระอรหันต์ จะพิจารณาตามเป็น ความจริงเท่านั้น จะไม่มีความกลัวอย่างงมงาย (พุทธทาสภิกขุ, 2549 : 45-53) โสภะ ชูพิสัยกุล (2515 : 152) มีทัศนะว่า ความวิตกกังวลเป็นสภาวะ ซึ่งมีความใกล้ชิดกับ ความกลัว นักจิตวิทยาให้ความหมายความวิตกกังวลว่าเป็นสภาวะของความกลัว ความรู้สึก อึดอัดไม่สบาย ซึ่งปกติความกลัวจะต้องมีสิ่งที่เป็นตัวทำให้เกิดความกลัว ส่วนความวิตก กังวลนี้ไม่มีสิ่งเป็นตัวให้เกิดความกลัว หรือ เราสามารถที่จะกล่าวได้ว่าความวิตกกังวลนั้นคือ ความกลัวในสิ่งซึ่งไม่มีตัวตน (มองไม่เห็น) วศิน อินทสระ แสดงทัศนะว่า เรื่อง โลกทิพย์ หรือ นรกสวรรค์ แม้มีอยู่ก็หาปรากฏกับเราไม่ เพราะขาดองค์ประกอบอันเหมาะสม แต่ สำหรับท่านผู้ได้ญาณพิเศษ เช่น ทิพยจักขุญาณย่อมมองเห็นโลกทิพย์ได้ อย่างไรก็ตามมีอยู่ ไม่น้อยเหมือนกันที่ชาวโลกทิพย์มาปรากฏให้มนุษย์เห็นด้วยตาเนื้อเช่นบางคนเห็นกายทิพย์ มาปรากฏตนให้เห็น (วศิน อินทสระ, 2556 : 314-316)

ในทัศนะผู้ศึกษาเห็นว่า พระพุทธทาสภิกขุอธิบายความรู้สึกกลัว เกิดจากการที่ มนุษย์มองไม่เห็นสิ่งใด ๆ ก็ตามก็จะรู้สึกวุ่นวายตนเองไม่ปลอดภัย ซึ่งโดยทั่วไปเชื่อกันว่าผีหรือ วิญญาณเป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่สามารถมองเห็นได้ตลอดเวลา มนุษย์จึงเกิดความกลัวผิด้วย และ ในทัศนะของฝ่ายที่เชื่อว่าผีมีตัวตนนั้น แม้คนมองไม่เห็นก็ยืนยันว่ายังมีผีหรือวิญญาณ

อยู่จริง ๆ พระพุทธทาสภิกขุได้โยงความสัมพันธ์ของความกลัวของบุคคลทั่วไปกับสิ่งที่มองไม่เห็นคือผีหรือวิญญาณตามหลักจิตวิทยามาใช้พิจารณา ทำให้เข้าใจได้ดี และเมื่อสามารถปฏิบัติธรรมจนเห็นตามความเป็นจริง ก็จะไม่เกิดความกลัวเลย เป็นการนำเสนอแนวทางพุทธศาสนาทำให้เลิกลัวอย่างเด็ดขาด ซึ่งนับว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

เรื่องที่ 4 “โลกนี้ - โลกหน้า” พระพุทธทาสภิกขุแสดงทัศนะโดยภาพรวมๆ ว่า การเกิดมีชีวิตนั้นในทางร่างกายในโลกนี้มีการเกิดครั้งเดียวจนเสียชีวิต แต่ในการเกิดทางจิตใจในโลกนี้เป็นการเกิดลักษณะเป็นปัจจัยต่อเนื่อง ตั้งแต่เมื่อจิตมีอวิชชาไปจนภพชาติคือทำให้เกิดทุกข์และทุกข์ก็ดับไป (ตามหลักปฏิจจสมุปบาท) และเมื่อจิตเกิดอวิชชาก็เกิดยึดมั่นถือมั่นจึงเกิดภพชาติใหม่หรือโลกหน้าขึ้นมาอีก ซึ่งในวันหนึ่งนั้น ๆ จิตอาจเกิดภพชาติได้หลายครั้ง (พุทธทาสภิกขุ, 2549 : 55-64) พร รัตนสุวรรณ ได้ให้ทัศนะว่าเรื่องชาติหน้าเป็นหลักพุทธศาสนาที่มีหลักฐานในพระไตรปิฎก พระภิกษุสงฆ์ผู้ทรงความรู้ในพุทธศาสนา ตลอดจนผู้รู้ทั้งหลายทุกคนก็ยืนยันว่า เรื่องชาติหน้าเป็นหลักพุทธศาสนาจริง ๆ ผู้ที่มีเชื่อว่าชาติหน้ามี ถือว่าเป็นมิจฉาทิฐิ เรื่องชาตคและเรื่องประวัติต่าง ๆ ในพุทธศาสนาก็ม้วนแต่แสดงว่าชาติหน้ามี ถ้าชาติหน้าไม่มีนิพพานก็ไม่มีความหมาย พร รัตนสุวรรณ และ วศิน อินทสระ มีทัศนะว่าบรรดาบุคคลที่น่าเชื่อถือทั้งหลาย พระพุทธเจ้าเป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือที่สุด เพราะทรงอบรมศีล อบรมจิต และอบรมปัญญามาแล้วอย่างดีเลิศ พระทัยของพระองค์ได้รับการพัฒนาถึงขั้นสูงสุดผ่องแผ้วและสว่างไสว พระองค์ผู้น่าเชื่อนี้ตรัสว่า โลกหน้ามี นรกสวรรค์มี สัตว์ย่อมเวียนว่ายตายเกิดตามกรรมของตน เมื่อสิ้นกิเลส สันกรรม ภพชาติการเวียนว่ายตายเกิดก็สิ้นสุดลง ข้อความทำนองนี้มีอยู่มากมายในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาทั้งชั้นพระไตรปิฎกและอรรถกถา (พร รัตนสุวรรณ, 2517 : 54-59) และ (วศิน อินทสระ, 2556 : 334)

ในทัศนะผู้ศึกษามีความเห็นว่ พระพุทธทาสภิกขุอธิบายมีการเกิดทางร่างกายเพียงครั้งเดียว แต่ถ้าพิจารณาหลักปฏิจจสมุปบาท ในแต่ละวันสามารถเกิดและดับทางธรรม (จิตใจ) ได้วันละหลายครั้ง หลายภพ หลายชาติ และมีทุกข์หลายภพ หลายชาติ และเมื่อนำมาพิจารณาประกอบในแง่อริยสัจ 4 เพราะเมื่อเกิดทุกข์ทางธรรม (จิตใจ) ใช้อริยสัจ 4 ก็จะสามารถดับทุกข์ได้จริง แต่ถ้าเกิดทุกข์ในขณะที่มีชีวิตในโลกนี้ แล้วยังไม่สามารถดับทุกข์ ผู้ที่มีทุกข์จะไปดับทุกข์ที่โลกหน้าเพื่อให้ย้อนกลับให้ทุกข์ในโลกนี้จะหายไปได้อย่างไร อริยสัจ 4 แบบข้ามภพข้ามชาติจึงไม่สามารถดับทุกข์ได้ หากพิจารณาโดยยึดตามคัมภีร์ของศาสนาอื่นหรือแม้แต่คัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทต้องยอมรับว่ามีเนื้อหาเกี่ยวกับโลกนี้ โลกหน้า การ

เวียนว่ายตายเกิดจริง แต่การที่พระพุทธทาสภิกขุอธิบายการนำหลักอริยสัจ 4 ของพุทธศาสนามาใช้ดับทุกข์ทางใจในโลกนี้จะใช้ได้จริง เป็นการอธิบายได้อย่างสมเหตุสมผล เข้าใจได้อย่างดี

เรื่องที่ 5 “สัมภเวสี” พระพุทธทาสภิกขุแสดงทัศนะสรุปว่าคำว่า สัมภเวสี ในศาสนาพุทธ หมายถึงจิตของบุคคลที่ยังมีกิเลสอยู่ เป็นเวลาที่ยังไม่มีต้นหาอุปาทาน ยังไม่ยึดมั่นถือมั่นตามปฏิจจนสมุปบาทเท่านั้น เมื่อเกิดความต้นหาอุปาทานเกิดความยึดมั่นถือมั่นจึงเป็น ภูตา แม้ในมหาตัตถาสังขยสูตรคือ พระสูตรที่มีเนื้อหากล่าวถึงภิกษุชาติเกวัณฏบุตรที่เชื่อว่าวิญญูณมีตัวตนสามารถท่องเที่ยวไปในวัฏสงสาร พระพุทธเจ้าได้สอนว่าเป็นความเชื่อที่ผิด มีการเขียนคัมภีร์ทำให้ให้วิญญูณมีตัวตน เช่น คัมภีร์วิสุทธิมรรคที่แต่งโดยพระพุทธโฆษาจารย์ ก็เป็นการอธิบายหลักปฏิจจนสมุปบาทผิดว่าปฏิจจนสมุปบาทคล่อม 3 ชาติ ซึ่งไม่เป็นสันทิฏฐิโก (ผู้ปฏิบัติเห็นชัดด้วยตนเอง) ไม่เป็นอกาลิโก(ไม่ประกอบด้วยกาล) ไม่เป็นปัจจุตตัง เวทิตัพโพ วิญญูหิ (วิญญูณพึงรู้ได้ด้วยตนเอง) ส่วนที่คนเข้าใจทั่วไปว่าผีเป็นสัมภเวสี มีตัวตน และเวียนว่ายตายเกิดได้ไม่สูญหายไปไหนโดยมีหลักฐานในคัมภีร์ศาสนาพุทธนั้น เพราะไม่เข้าใจในการพิจารณาว่าเป็นไปตามหลักพุทธศาสนาหรือไม่ คือเมื่อเกิดมีความสงสัยว่าเรื่องใดเป็นไปตามหลักศาสนาพุทธหรือไม่ ก็ให้ใช้หลักมหาปเทศ 4 ในพระสูตรมหาปริพพานสูตรที่มีเนื้อหากล่าวถึงหลักในการวัดและตรวจสอบว่าเป็นหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าหรือไม่ แล้วจะพบว่าพระพุทธเจ้าสอนเรื่องการไม่ยึดมั่นตัวตนแต่ ซึ่งความคิดที่ว่าวิญญูณไม่สูญ เป็นของตน ตายแล้วก็ไปเกิดใหม่ แยกกับหลักนี้อย่างชัดเจน พุทธทาสภิกขุ (2549 : 65-90) เสถียรพงษ์ วรรณปก ราชบัณฑิต ให้ทัศนะว่า เฉพาะสัมภเวสีที่แปลว่าเร่ร่อนหาที่เกิด มิได้หมายเอาวิญญูณเร่ร่อน เพราะแนวคิดเรื่องวิญญูณเร่ร่อนไม่มีในพุทธศาสนา ส่วนผีที่คนพบเห็นบางครั้งบางคราวนั้นเป็นสัตว์ชนิดหนึ่งทางพระเรียกว่าอสุรกาย (ศักดิ์สิทธิ์ พันธ์ุสสัย, 2556 : 16) พระราชพรหมยาน (หลวงพ่อดาวธาตุ) ให้ทัศนะว่า การตายแบบผิดธรรมดาทั่วไป เช่นประสบอุบัติเหตุ ถูกสัตว์ทำร้ายตาย เป็นต้น ในลักษณะนี้เมื่อตายไปวิญญูณมักจะเป็นผีเร่ร่อน หรือที่เรียกว่า สัมภเวสี (ศักดิ์สิทธิ์ พันธ์ุสสัย, 2556 : 71)

ในทัศนะผู้ศึกษาเห็นว่า พระพุทธทาสภิกขุ อธิบายคำว่า สัมภเวสี เพื่อให้เข้าใจว่าความหมายที่แท้จริงว่า คือจิตของคนที่มีชีวิตที่ได้รับอวิชชาที่ยังไม่เกิดการยึดมั่นถือมั่น ไม่ใช่สัมภเวสีที่เป็นผีหรือวิญญูณที่มีตัวตน ในการอ้างคัมภีร์ควรมีหลักในการตรวจสอบความ

ถูกต้องเนื้อหาทางพุทธศาสนา เช่น หลักมหาปเทศ 4 หลักอนัตตา เป็นต้น ซึ่งนับว่ามีประโยชน์ในการศึกษาหลักธรรมของพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก

เรื่องที่ 6 “ตัวเราไม่มี” ท่านพุทธทาสภิกขุแสดงทัศนะสรุปว่า พุทธพจน์ที่ว่า “เมื่อกล่าวให้สั้นที่สุดแล้วเบญจขันธ์ ที่มีอุปาทานยึดมั่นถือมั่นว่าเป็นตนหรือเป็นของตนนั้นเป็นตัวทุกข์” และ “ความทุกข์นั้นมีแต่ผู้ทุกข์หาไม่มี” จึงหมายความว่าไม่มีตัวเรา ถ้าใครดับคำว่า “เรา” ก็จะพ้นทุกข์อยู่สภาพที่เรียกว่านิพพาน การเกิดทางโลกของคนคือการที่มีการปฏิสนธิด้วยความสัมพันธ์ของพ่อแม่ ไม่ใช่ปฏิสนธิจากผีหรือสัณเฑาะส์ที่หาที่เกิดจากนรกหรือสวรรค์ ส่วนการเกิดทางธรรมหรือทางจิตใจอธิบาย ด้วยหลักปัจจุสมุปบาท ผู้ที่ยึดมั่นการมีตัวเราเพราะความเข้าใจผิดระหว่างการเกิดทางโลกกับการเกิดทางธรรมและมีความไขว่ไขว่เรื่องวิญญาน พุทธทาสภิกขุ (2549 : 91-106) นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ ให้ทัศนะว่า พุทธศาสนาสอนว่าคนเรามีกรรมเป็นของ ๆ ตน เป็นผู้รับผลกรรม มีกรรมเป็นกำเนิด หากทำกรรมใดไว้จะดีหรือชั่วก็ตาม ย่อมต้องรับผลของกรรมนั้น กรรมเป็นปัจจัยจำแนกสัตว์ต่าง ๆ ทั่วราบใดที่เรายังไม่หมดกิเลสตรานั้นกรรมจะส่งไปให้เกิดในที่ดี หรือชั่วสุดแล้วแต่กรรมที่ทำไว้ (วสิน อินทสระ, 2556 : 319)

ในทัศนะของผู้ศึกษาเห็นว่า พระพุทธทาสภิกขุอธิบาย องค์ประกอบของมนุษย์เป็นเพียงเบญจขันธ์ คือ รูปกับนาม ที่มีอุปาทานเท่านั้น (เบญจขันธ์ประกอบด้วย รูป เวทนา สัญญา สังขารและวิญญาน) เพราะตัวเรานั้นแท้จริงยึดถือไม่ได้ว่าเป็นของเรา ไม่มีตัวตนที่จะนับเป็นของตนอย่างแท้จริง และเบญจขันธ์เปลี่ยนแปลงเป็นไปตามเหตุปัจจัย เปลี่ยนไปตามกฎไตรลักษณ์ (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา) โดยเน้นอธิบายที่อนัตตา จะเห็นว่าตัวเรานั้นไม่สามารถยึดถือตัวตนได้จริง ดังนั้นวิญญานเป็นองค์ประกอบของเบญจขันธ์ของเราจะเป็นอัตตาหรือมีตัวตนได้อย่างไร นับว่าเป็นอธิบายเปรียบเทียบตรรกะ ลักษณะตรรกะส่วนใหญ่ไปหาส่วนเล็กหรือเรียกว่าตรรกะนิรนัย ที่เข้าใจได้ง่าย และถ้าหากพิจารณาในคำภีร์พุทธศาสนาเพิ่มเติม เช่นในคัมภีร์มิลินทปัญหา (นามปัญหา) ซึ่งมีเนื้อหาว่าพระเจ้ามิลินทถามชื่อพระนาคเสน พระนาคเสนตอบว่ามีหลายชื่อแล้วแต่คนเรียก แต่ไม่มีตัวบุคคลที่จะค้นหาในชื่อนั้น อวัยวะทั้งหลายเป็นส่วนประกอบให้เป็นพระนาคเสนหรือไม่ เปรียบเทียบกับรถของพระเจ้ามิลินทซึ่งประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ จึงเรียกว่ารถ เท่านั้น และในคัมภีร์มิลินทปัญหา ธรรมสันตติปัญหา พระเจ้ามิลินทถามพระนาคเสนว่าผู้ใดเกิดขึ้นเขาจะเป็นผู้นั้นหรือผู้อื่น พระนาค

เสนกล่าว่าว่าจะเป็นผู้นั้นก็ไม่ใช่ จะเป็นผู้อื่นก็ไม่ใช่ เพราะเป็นการสืบทอดสภาวะธรรมเท่านั้น เป็นต้น ก็สนับสนุนทัศนะของพระพุทธทาสภิกขุได้เป็นอย่างดี

เรื่องที่ 7 “ไสยศาสตร์” ท่านพุทธทาสภิกขุแสดงทัศนะสรุปว่า ไสยศาสตร์ เป็นเรื่องความเชื่อที่ไม่ใช่ปัญญา ไม่มีเหตุผล พิสูจน์ไม่ได้ เช่น ความเชื่อบุญคุณ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ อิทธิฤทธิ์พระเจ้า เทวดา ภูตผีปิศาจ เป็นต้น ไสยศาสตร์อาจมีส่วนดีในเรื่องการช่วยให้มนุษย์สบายใจได้ช่วยขณะ เปรียบเสมือนยาแก้ปวดเช่น ยาแอสไพริน แต่รักษาโรคให้หายขาดไม่ได้ ส่วนพุทธศาสตร์ช่วยให้พ้นทุกข์ทางใจได้อย่างแท้จริง เปรียบเหมือนยาที่แก้โรคได้เด็ดขาดจริงๆ ไสยศาสตร์เริ่มเมื่อมนุษย์ไม่มีความรู้ ต้องมีพิธีรีตอง แต่พุทธศาสตร์คือการละทิ้งไสยศาสตร์ ละสังโยชน์คือ สักกายทิฐิ วิจิกิจฉา และสีลัพพตปรามาสผู้ที่ละทิ้งสามอย่างได้คือผู้ที่บรรลุโสดาบัน พุทธทาสภิกขุ (2549 : 107- 115)

ในทัศนะของผู้ศึกษาเห็นว่าท่านพุทธทาสภิกขุอธิบายว่า ฆีเป็นเรื่องของไสยศาสตร์ที่อธิบายไม่ได้ ไม่มีเหตุผลมาสนับสนุน ไม่ใช่เรื่องในพุทธศาสนา เรื่องผีหากเกิดประโยชน์เกิดผลดี สามารถคลายทุกข์ก็เพียงช่วยคลายทุกข์ชั่วคราว พระพุทธทาสภิกขุอธิบายเชิงเปรียบเทียบหลักไสยศาสตร์กับพุทธศาสตร์ในการดับทุกข์ เหมือนยา ที่ทำให้เห็นภาพเปรียบเทียบได้เข้าใจง่าย แต่อย่างไรก็ตามผู้ที่มีความเชื่อไสยศาสตร์ยังมีอีกจำนวนมากหากนำได้ความเชื่อที่เป็นเหมือนเป็นไสยศาสตร์ นำมาประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมสำหรับตนเองและไม่เป็นโทษสำหรับผู้อื่น เป็นลักษณะการนำไสยศาสตร์มาปูพื้น อาจทำให้เกิดการทำ ความดี การพัฒนาตนเองตามแนวทางพระพุทธศาสนาได้ดีขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคมได้อีกด้วย

เรื่องที่ 8 “ฤทธิ์หรือปาฏิหาริย์ ไม่ใช่เรื่องผี” พระพุทธทาสภิกขุแสดงทัศนะว่าหลักศาสนาพุทธมีเรื่องฤทธิ์หรือปาฏิหาริย์ ฤทธิ์เป็นเพียงคุณสมบัติของจิต เป็นนามธรรม เป็นเพียงมายาภาพลวงตาลวงใจ ไม่ใช่เรื่องของผีเลย ในมหาอัสน์สูตรหรือสามัญญผลสูตร ก็กล่าวถึงฤทธิ์หรืออิทธิฤทธิ์ มีลักษณะอย่างไร แต่ไม่ได้อธิบายการฝึกสอนให้มีฤทธิ์ ปาฏิหาริย์มีอยู่จริงแต่พระพุทธเจ้าให้ความสำคัญเพียงอนุศาสนียปาฏิหาริย์ คือการสอนให้คนเข้าใจได้อย่างปาฏิหาริย์ และ ในบาลีมีขณิกนิคาย มีแต่พุทธพจน์ว่า ตถาคตสอนแต่เรื่องทุกข์และการพ้นทุกข์เท่านั้น (พุทธทาสภิกขุ, 2549 : 117-128) แต่ วคิน อินทสระ ให้ทัศนะเกี่ยวกับฤทธิ์ โดยอ้างคัมภีร์วิสุทธิมรรคว่า ฤทธิ์ ของผู้มีอิทธิฤทธิ์มี 10 อย่าง เป็นเรื่องของญาณวิสัย คือเป็นวิสัยของผู้ได้ฌาน ย่อมมีความสามารถกว่าคนธรรมดา (วคิน อินทสระ, 2556 : 227-230)

และ ศักดิ์สิทธิ์ พันธุ์สัตย์ ให้ทัศนะว่า ผีหรืออสุรกายเมื่อกล่าวโดยชื่อ แบ่งเป็น 2 พวกใหญ่ ๆ คือ 1. พวกที่อาศัยเป็นหลักแหล่ง ได้แก่พวกที่สถิตอยู่ตามที่ต่าง ๆ มีพลังอำนาจสามารถแสดงฤทธิ์ต่าง ๆ ได้ เช่น เข้าสิงคน บางตนมีฤทธิ์ถึงขั้นเรียกฝนเรียกลม 2. พวกเร่ร่อนไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง เช่น สัมภเวสี มักพบเห็นวิญญาณหรือปรากฏกายหลอกหลอนผู้คนเสมอ ๆ (ศักดิ์สิทธิ์ พันธุ์สัตย์, 2556 : 18-21)

ในทัศนะของผู้ศึกษาเห็นว่า พระพุทธทาสภิกขุอ้างหลักคัมภีร์ศาสนาพุทธเพื่อเป็นการยืนยันว่าแม้ว่ามีเรื่องที่เกิดขึ้นแบบเหนือความคาดหมายอย่างไรก็ตามก็เกิดจากปัจจัยต่าง ๆ ที่ไม่ใช่ผี และไม่มีผีเป็นตัวตนที่จะมีความสามารถพิเศษหรือมีฤทธิ์ที่จะทำให้เกิดฤทธิ์หรือปาฏิหาริย์ได้ พระพุทธทาสภิกขุอ้างคัมภีร์พุทธศาสนาเพื่อจะอธิบายว่าฤทธิ์หรือปาฏิหาริย์ว่ามีอยู่จริงแต่เป็นเรื่องของคน ซึ่งพระพุทธเจ้ายังสรรเสริญแต่การสอนที่เป็นที่อัศจรรย์ (อนุศาสน์ปาฏิหาริย์) เท่านั้น เป็นการจูงใจให้เห็นความสำคัญของจิตมนุษย์ว่ามีฤทธิ์ แต่ไม่ให้ความสำคัญกับผีหรือวิญญาณ

เรื่องที่ 9 “ความเชื่อที่มลาย” พระพุทธทาสภิกขุแสดงทัศนะสรุปว่ามนุษย์มีลักษณะที่ยึดมั่นถือมั่นติดตัวมาโดยเฉพาะความมลาย ซึ่งหลักพุทธศาสนาสอนว่า สิ่งทั้งหลายไม่ควรยึดมั่นถือมั่น โดยความเชื่อที่มลายหรือ สิลัพพตปราคาส ได้แก่ความเชื่อในไสยศาสตร์ เชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มองไม่เห็น เชื่อเรื่องผีสาปเทวดาเป็นต้น พุทธบริษัทควรใช้ปัญญาด้วยหลักกาลามสูตรหรือ ภัททิยสูตร คืออย่าเพิ่งปลงใจเชื่อ 10 ประการ ในทันทีให้พิจารณาเสียก่อน (พุทธทาสภิกขุ, 2549 : 129-147) ส่วนวคิน อินทสระ มีความเห็นว่าเรื่องนรก สวรรค์ ผี เทวดา มีจริง เรื่องนรกสวรรค์มีความสัมพันธ์อย่างแยกไม่ออกกับเรื่องหลักกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด ตามหลักพระพุทธศาสนา สัตว์ย่อมเกิด 4 อย่าง โดยพวกที่ 4 เช่นพวกเทวดา สัตว์นรก มนุษย์บางประเภท โดยนัยนี้แสดงว่าเทวดามี เมื่อเทวดามี สวรรค์ก็ต้องมี การไม่เชื่อเรื่องโอปปาติกะกำเนิดนั้น พระพุทธเจ้าทรงถือว่าเป็นมิจฉาทิฎฐิ (วคิน อินทสระ, 2556 : 287-289) เช่นเดียวกับ พร รัตนสุวรรณ์ ให้ความเห็นว่าปัญหาเรื่องตายแล้วเกิดอีกหรือไม่ เป็นปัญหาที่จำเป็นสำหรับทุกคน และดูเหมือนจะเป็นปัญหาที่คนสนใจทั่วโลก ในทางพุทธศาสนาถือว่าคนที่ไม่เชื่อว่าตายแล้วเกิดเป็นมิจฉาทิฎฐิ แปลว่าความเห็นผิด ซึ่งหมายถึงผิดจากความเป็นจริง (พร รัตนสุวรรณ์, 2517 : 38)

ในทัศนะของผู้ศึกษาจึงเห็นว่า พระพุทธทาสภิกขุไม่นับเชื่อเรื่องการมีผีหรือวิญญาณที่ยึดถือเป็นตัวตนได้ โดยอธิบายความเชื่อเรื่องผีที่ยึดมั่นเป็นตัวตนนั้นเป็นความเชื่อที่มลาย

เกิดจากมิจฉาทิฏฐิหรือความเห็นที่ผิด การประมวลความรู้ทางพุทธศาสนาเถรวาทมาเพื่อให้แนวทางในการพิจารณาเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องผีหรือวิญญาณ เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการพัฒนาปัญญา แต่ทศนะดังกล่าวนั้นอาจขัดแย้งกับความเชื่อคนอีกจำนวนมาก ซึ่งความเชื่อนั้นเป็นสิทธิส่วนตัวของแต่ละบุคคล

สรุป

จุดเด่น : หนังสือเล่มนี้ ถอดจากบรรยายธรรมมาเป็นบทประพันธ์ การอ่านหนังสือจึงเหมือนฟังบรรยายธรรมจากผู้ประพันธ์คือพระพุทธทาสภิกขุ ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นพระสงฆ์ผู้มีความรู้ในทางพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้งและเป็นบุคคลสำคัญของโลก ด้วยเนื้อหาที่มีความโดดเด่นด้านการใช้ภาษา ลักษณะแสดงธรรมะประยุกต์ ที่นำความรู้ทางพุทธศาสนาและความรู้ทางศาสตร์สมัยใหม่ต่าง ๆ มาอธิบายให้เข้าใจเกี่ยวกับผีในหลายแง่มุม มีการวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล นอกจากนั้นก็ยังได้มีการแนะแนวทางการปฏิบัติ เช่น วิธีทำให้เลิกกลัวผี วิธีจัดการความเชื่อที่มลาย วิธีการตรวจสอบคัมภีร์ศาสนา เป็นต้น ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าเป็นหนังสือเชิงพุทธศาสนาที่ช่วยส่งเสริมให้มีการใช้สติปัญญาแก่ผู้อ่าน ให้คิดและฝึกหัดพิจารณาอย่างมีเหตุมีผล เป็นการพัฒนาจิตใจ ซึ่งจะทำให้เกิดประโยชน์กับตัวเองและผู้อื่นในการสร้างวัฒนธรรมของสังคมที่ดีต่อไป

สิ่งที่ผู้ศึกษาต้องการนำเสนอ : ผู้ศึกษามีความเห็นว่า พระพุทธทาสภิกขุแสดงทศนะที่ตรงไปตรงมา แต่ในบางส่วนมีภาษาพูดที่อาจกระทบกับความรู้สึกผู้มีความเชื่อเรื่องผีอย่างแน่นแฟ้น เช่น คนเชื่อว่ามีผีเป็นคนโง่ เป็นคนป่า การถือโชคลางหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นเรื่องของเด็กกอมมือ เป็นต้นนั้น อาจจะทำให้เกิดความไม่พอใจ การต่อต้าน ไม่ให้ความสนใจอ่านเนื้อหาต่อไป บรรณาธิการหนังสือควรมีการอธิบายเพิ่มเติมหรือปรับเป็นภาษาเขียนเพื่อให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกที่ดีและอยากอ่านเนื้อหาทั้งหมด และเพื่อประกอบในการพิจารณาตัดสินใจของผู้อ่านในเนื้อหาควรมีอ้างอิงที่สามารถไปใช้ค้นคว้าต่อหรือพิจารณาของผู้อ่านได้ง่ายขึ้นหรือเพิ่มมากขึ้น เช่น กรณีพระพุทธทาสภิกขุ ติความว่าวิญญาณ เป็นจิตที่ไม่ยึดถือมีตัวตนเป็นเพียงสภาวะธรรม และความเห็นฝ่ายที่เห็นว่าวิญญาณมีตัวตน ไม่สูญเสียไปมีอยู่ทั้งคน สัตว์ สิ่งของ เป็นวิญญาณ เป็นโอปปาติกะ วิญญาณสร้างนามรูปหรือชีวิต จึงควรมีหลักธรรมในคัมภีร์ที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาเรื่องการมีตัวตนของผีหรือวิญญาณ เช่น เรื่องปฏิจจสมุปบาท โอปปาติกะ เป็นต้น อีกทั้งหนังสือเล่มนี้จะเป็นหนังสือที่มีความน่าเชื่อถือ

มากขึ้นหากมีการระบุวันเวลาและสถานที่บรรยายธรรมอย่างชัดเจน สามารถค้นหาข้อมูลประกอบได้ และหากสามารถพัฒนาปรับปรุงหนังสือนี้ให้เป็นหนังสือที่เป็นที่ยอมรับทางวิชาการ จนสามารถเป็นวรรณกรรมหรือตำราทางพุทธศาสนาเถรวาท จะเป็นประโยชน์และมีคุณค่าศึกษาค้นคว้าต่อไป

ท้ายที่สุดนี้ ผู้ศึกษาเห็นว่าความเชื่อเป็นสิทธิของแต่ละบุคคล ซึ่งคำว่า “ผีมีจริงหรือไม่” ทางพุทธศาสนานั้น น่าจะเทียบเคียงกับอภัยกตปัญหาหรือ ฐปณีย์ปัญหา คือคำถามที่พระพุทธเจ้าทรงไม่ทรงตอบ เพราะไม่เป็นไปเพื่อการพ้นทุกข์ดับทุกข์ ดังนั้นถ้าผู้ใดได้อ่านหนังสือเล่มนี้จนจบและได้ศึกษาปฏิบัติธรรมจนเข้าใจตามหลักพุทธศาสนาเถรวาทแล้ว คงจะใช้ปัญญาพิจารณาตอบคำถามนี้ได้ด้วยตัวเอง และนำเอาหลักคิด หลักพิจารณา ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตตนเองและสังคมได้อีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- บรรจบ บรรณรุจิ. (2557). โอปปาติกะ ชีวิตหลังความตาย. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อมรินทร์ธรรม อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง.
- พระครูรัตนญาณโสภิต (บุญเลิศ รตนญาโณ/โสตา). (2562). โอปปาติกะชีวิตหลังความตาย. *วารสารวิชาการธรรมทรรคน*, 19(4)ฉบับพิเศษ, 177-186.
- พร รัตนสุวรรณ. (2517). แว่วเสียงสวรรค์ 1-2 (โลกหลังความตาย) . กรุงเทพมหานคร : กรวิพัฒน์วิญญาณา.
- พร รัตนสุวรรณ. (2536). พระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วิญญาณ.
- พุทธทาสภิกขุ. (2549). ผีมีจริงหรือไม่?. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดอกโมกข์.
- วสิน อินทสระ. (2556). อธิบายมิลินทปัญหา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมดา.
- ศักดิ์สิทธิ์ พันธุ์สัตย์. (2556). ระว่างจะเป็นเปรต. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เสียงเชียง.
- โสภา ชูพิสัยกุล. (2515). จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา.